

Erri De Luca
**La natura
exposada**

Traducció d'Albert Pejó

EFCLÈCTICA

bromera

PREÀMBUL

«A partir d'aquest moment, tot el que digueu es podrà fer servir a favor meu.» Aquesta premissa, a vegades sobreentesa, presideix la meva escolta. Una frase amb un doble sentit involuntari, un proverbi desconegut o una desgràcia poden ser transferides a les meves pàgines.

La natura exposada prové d'una escolta. És una narració teològica: si el món i les criatures vivents són obra d'una divinitat, tota narració ho és obligatòriament. Jo, per la meva banda, excloc la intervenció divina de la meva experiència, no de la dels altres. Amb la segona persona de les pregàries, de les enrabiades i de les compassions, només em puc dirigir a l'espècie humana.

Era un vespre de juliol al mas de Val Badia de Lois Anvidalfarei i Roberta Dapunt, ell escultor en bronze i ella poeta en tres llengües. A la seva taula s'allarga-

va el sopar de tots tres, mentre ens explicàvem l'any. Roberta va anunciar que Lois tenia una història per explicar. La vaig escoltar i la vaig oblidar.

Un any després em vaig trobar un altre cop a la seva taula, o ells a la meua, al restaurant Tabarel de San Vigilio di Marebbe. Vam tornar a parlar de la qüestió, i en vaig recordar els detalls que m'havien interessat.

A la tardor del 2015, un cop acabades les laborioses audiències en una sala del Tribunal de Torí, vaig tornar a l'escriptura. La meua necessita, igual que quan escalo una paret, que giri l'esquena a tot i em concentri en la superfície que s'estén davant del nas, amb la màxima precisió possible. Vaig tirar enrere i vaig començar.

No crec que Lois reconegui a les pàgines següents la seva història. Però igualment he de declarar-ne l'origen i el meu deute de gratitud. Lois ja m'havia regalat la imatge de la coberta de *La paraula contrària*, un bronze seu, presoner.

En aquestes pàgines entro al seu terreny amb la història d'un escultor.

La pròxima vegada que ens trobem, no hi aniré amb les mans buides.

Visc als confins de l'Estat, sota unes muntanyes que conec de memòria. Les vaig descobrir com a buscador de minerals i fòssils i després com a escalador. Els meus magres ingressos procedeixen de la venda del que trobo i de petites escultures de pedra i fusta.

Gravo noms per als enamorats tenaços, que els prefereixen inscrits en branques i en pedres en comptes de tatuatges. Duren més i no es desdibuixen. Busco arrels seques, pedres que semblin lletres de l'alfabet. Les que tenen forma de cor són fàcils de trobar resseguint la llera dels torrents secs. Altres formes més aspres les trobo a les tarteres, on s'acumulen els despreniments de les parets. A la naturalesa s'hi poden trobar sil·labaris.

M'encarreguen petites feines de reparació d'escultures, sobretot en esglésies. A la meva vall els agrada mostrar-se elegants, decorades per artistes. Jo no ho soc, reparo nassos, dits, les parts més fràgils. De jovenet vaig estudiar el batxillerat artístic. Amb aquell títol,

més tard vaig anar a treballar a la mina de carbó. I des del dia que va tancar, m'espavilo com puc.

Quan sortia del torn a la galeria, en comptes de baixar al poble pujava a la muntanya. Tenia desig de neu, m'hi refregava les mans i la cara. Corria pel bosc en pujada, espremia una suor neta pels porus. M'enfilava en una branca d'un pi immens i les mans em quedaven empastifades de resina. Des de la llotja més enlairada, observava l'horitzó per treure'm la galeria de sobre. Notava a l'esquena l'esgarrifança del gos que acaba de sortir de l'aigua.

D'allà em ve l'admiració pels artistes, un sentiment d'espectador, no de col·lega. M'acosto als seixanta i encara pujo bé a bastides i muntanyes. Visc a l'última casa que hi ha fora del poble. Per mi és la primera quan baixo dels boscos, a pocs metres d'un petit salt que em proporciona aigua corrent. En baixa un rierol fins i tot quan glaça.

Des de fa un temps, al poble hi arriben forasters desorientats. Miren de creuar la frontera, i les autoritats els deixen fer per no haver-se d'ocupar d'ells. Vivim en una terra de trànsits. Algun d'ells es podria quedar, però cap dels que arriben fins aquí. Com a brúixola,

porten una adreça a la butxaca. Per nosaltres, els que hem viatjat, representen el món que ens ve a visitar. Parlen llengües que fan soroll de riu llunyà.

Per ells ha nascut un grupet de gent que els acompanya a l'altra banda de la frontera. En som tres, tots tres ancians, perquè aquí ja ets ancià als seixanta anys. Només nosaltres tres en coneixem els passos fins i tot a les fosques.

Fan gràcia, els estats que estableixen fronteres a les muntanyes i les prenen per barreres. S'equivoquen. Les muntanyes són un teixit espès de comunicacions entre vessants i ofereixen diferents possibilitats de pas segons les estacions i les condicions físiques dels viatgers.

Els nostres camins, els de tots tres, desemboquen a l'altra banda sense trobar-te ni una ànima. Els límits serveixen a la planura. Plantes la reixa i ja no es pot passar. Però a la muntanya no es pot fer.

L'acompanyament té una tarifa. En el nostre cas la van establir els altres dos, i a mi ja m'està bé que siguin ells els que en fixin la compensació. Els viatgers paguen en metàl·lic, i estan obligats a fiar-se de nosaltres. Fem servir un anglès de deu paraules, l'argot dels desplaçaments.

Si algú intenta passar sense nosaltres i es perd, es queda sense forces i el trobem mort, mossegat pels corbs. Li donem sepultura amb la pala que portem a cada viatge.

Des de lluny et sembla veure un pas, i després de prop, quan ja hi ets, no el trobes.

Arriben dones, noiets sols, no hi ha descompte, l'acompanyament no es torna més lleuger, sinó al contrari, més pesat. Si es tracta d'homes valents, els porto pel camí difícil, que fa drecera. En alguns trams molt empinats, els lligo una corda a la cintura i els estiro. Per això els demano que portin motxilla i les mans lliures.

Amb els nens i les dones seguim el camí més lent, i em fixo molt en la roba i el calçat que porten. Si no tenen un bon parell de jerseis no surto, ni que sigui estiu. Els altres dos els portarien encara que anessin descalços. Fan més diners ara dels que han guanyat tota la vida.

L'un és ferrer i l'altre, forner. Ens coneixem de quan érem unes criatures sense cervell. Havíem escalat junts i havíem regirat totes les pedres quan ens pagaven per escurçó capturat.

Havíem dormit a les muntanyes, sota els arbres. El ferrer és alt, corpulent, deixa petjades d'os. El forner

és el més vell de tots tres, i té unes mans com pans de pagès que ja no serveixen per a res. En canvi, els peus li funcionen, i amb ells s'embutxaca una bona picossada.

No sortim junts, cadascú fa els seus viatges. De vegades ens creuem els que anem i els que tornem.

Ens vam escapar de la mateixa allau que ens va arrossegat durant centenars de metres en aquella foscor sobtada en ple dia. Al final del recorregut, l'allau ens va escopir com si fóssim pinyols escurats.

Quan caus, els primers metres, lents, són horribles. Després acceleres, rodoles, et claves cops i lluites contra la mort. Vaig tornar a veure l'aire al final de la baixada, i vaig sortir corrents del sac de dormir, sorprès d'estar viu i sencer. Em vaig aixecar, vaig veure el ferrer amb el cap dins de la neu, li sortien els peus. El vaig estirar i li vaig omplir els pulmons d'aire bufant, fins que em va escopir a la cara el primer alè. El forner estava més lluny, però amb la cara a l'aire, desmaiada. N'hi va haver prou amb unes bufetades. Tenia un braç trencat. Amb vida tres de tres, millor impossible. El vespre abans havíem buidat una garrafa de vi de cinc litres, tampoc tant.

El nostre poble no és un poble per a dones. Se n'han anat a la ciutat, casades o no. La tradició de la seva bellesa es basa en trobades amb homes de pas. Porten la caravana a la sang. Els homes es queden, aquí el món funciona així, i ja ens està bé. Ens hem convertit en un poble d'homes i animals.

A l'estiu venc les peces i les escultures que faig a l'hivern als estiuejants. Exposo les meves ofertes en una taula basta davant de casa. S'aturen per curiositat. Per ells, el temps va unit amb la compra. Si no tenen diners, no s'aturen. Ho diuen, i fins i tot s'excusen, mentre passen de llarg, com si es dirigissin a un pido-laire. Poc s'imaginem que puc regalar les meves obres a qui s'atura per mirar, per tocar, per preguntar.

Aquí dalt hi havia peixos, corals, petxines. Les muntanyes estan fetes de les seves restes. Quan algú ens diu que som muntanyesos, responc que aquí teníem el mar abans que ells. Ho demostró amb un peix gravat en una pedra, l'empremta d'una espina, d'una conquilla d'ostra.

També trec a l'aire lliure els meus llibres usats, els ofereixo per llegir, supleixo la biblioteca municipal que no existeix.

A mi m'han servit per conèixer el món, la varietat de persones, que per aquí escasseja. I em mantenen la casa calentona, comprimits contra la paret que dona a nord.

Perdo vista i llegeixo menys, i vaig ajornant la compra d'unes ulleres. El cos té les seves generacions, i aquesta última va una mica a cegues. Per això sé caminar de nit per les muntanyes.

Les trobades amb els viatgers tenen lloc a la fonda. Normalment n'entra un que ve en nom dels altres. Un de nosaltres sempre és allà. Si no, el viatger s'espera.

No cal que ens amaguem, aquí se sap tot dels altres, els errors, les habilitats, les traïcions. Tot està barrejat amb els ossos. Ningú es fica en la vida dels altres.

L'hostaler instal·la els nouvinguts a la quadra. Si el temps no està d'humor, se l'ha d'esperar.

No són pidolaires, tenen diners per poder viatjar en primera classe. Però han de viatjar amb nosaltres, d'amagat, a peu, pagant per cada metre recorregut. Estan acostumats als lladres. Nosaltres som els últims que han trobat, no els pitjors.

Parlo en plural per no excloure'm, però jo actuo d'una altra manera. Els cobro igual que els altres, però un cop els he portat a l'altra banda, els torno els diners. A ells els fan més falta. No els hi dic mai, que porto

els seus diners a sobre, no fos que a algú se li acudís recuperar-los per la força.

No induir a la temptació. Aquesta frase del catecisme em va quedar clavada al cervell. Si has induït a la temptació, la meitat de la culpa és teva.

A l'altra banda de la frontera, els explico on es poden aturar a descansar i on trobaran transport. Els torno els seus diners i faig mitja volta. Em tapo les orelles, perquè entenguin que no vull agraiments. Soc al·lèrgic als *thank you*.

Estic content de poder ser útil a una edat en què aquí dalt s'acostuma a acabar a l'abocador, al deliri alcohòlic o a l'asil. L'avantatge de no ser pare és que no tinc cap fill que m'hi vulgui tancar.

El meu asil és la muntanya, un dia serà ella la que em tancarà els ulls i els hi donarà als corbs, és el seu mos preferit.

A les muntanyes del poble es va lliurar la guerra dels avis. Quan torno de fer creuar algú, m'aturo en un camp de batalla. M'ajec al costat dels cadàvers que ja no hi són i tanco les parpelles.

M'espero fins que m'imagino que soc un d'ells, company de desgràcies. Això dura el temps d'unes quantes respiracions.

A la muntanya, la memòria es barreja amb la imaginació. Quan escalo una paret, poso els dits als mateixos centímetres i les mateixes preses que els alpinistes que la van obrir per primera vegada. Coincideixo amb els seus moviments, faig passar el mosquetó per l'ull del clau que van clavar ells, tinc el nas a la mateixa distància de la roca que ells.

Si el meu germà encara estigués viu, hi estaria d'acord. Tenia sis anys quan se'l va endur una riuada a la primavera. Estava pescant truites des d'una llenca de terra al mig del corrent. Des del poble vam sentir el terrabastall de tempesta que fa la crescuda quan arrenca arbres i roques de la vora, mentre ho destrossa tot. Vam trobar una sabata seva molts quilòmetres riu avall.

Ja fa més de cinquanta anys que va passar, però pensar en ell em fa companyia. Era valent sense fatxenderia, s'enfilava als arbres i es capbussava a l'aigua gelada. Encara ara el considero el meu germà gran. Quan he de prendre una decisió, penso en ell, li demano consell. Té dret a dir l'última paraula. No estic segur de saber-la reconèixer, però en tinc prou pensant que és seva.

Era esquerrà, jo no. En memòria seva vaig voler aprendre a fer servir les dues mans per igual. Quan obro la llibreta, escric una pàgina amb la meva mà i una altra amb la seva. A taula, alterno els coberts. Així les mans segueixen sent bessones.

La novetat és que em va venir a buscar una televisió estrangera. Van anar a veure l'hostaler. Ell sabia que havia anat a passar gent i els va allotjar. Em va venir a esperar al camí de tornada. Em va dir que m'havia tornat important. Un d'aquells que havia acompanyat un any abans és escriptor i ha publicat un llibre sobre el seu viatge que ha tingut molt d'èxit. Parla del nostre poble i de la travessia nocturna. Explica que a l'alba, a l'altra banda, els vaig tornar els diners.

I d'aquesta manera m'ha perjudicat. L'hostaler es frega les mans per la publicitat del poble i de l'hostal. El vespre anterior van gravar l'interior, fins i tot la nostra taula, on prenem les decisions.

—Vindran turistes, s'ha acabat allotjar gent a la quadra.

M'arrossega, no he dormit en tota la nit però ni passo per casa.